

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Головного державного
інспектора ветеринарної
медицини України
від 28.09.2014 № 28

Методичні рекомендації

щодо послідовних дій у випадку невідповідних результатів лабораторних досліджень (випробувань) зразків, відібраних на виконання Плану державного моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів у живих тваринах і необроблених харчових продуктах тваринного походження

1. Загальні положення

1.1. Ці Методичні рекомендації щодо послідовних дій у випадку невідповідних результатів досліджень (випробувань) зразків, відібраних на виконання Плану державного моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів у живих тваринах і необроблених харчових продуктах тваринного походження (далі – Методичні рекомендації), розроблені на виконання законів України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" та "Про ветеринарну медицину" з врахуванням вимог Директиви Ради № 96/23/ЄС від 29 квітня 1996 року.

2. Заходи, що вживаються у випадку отримання невідповідних результатів досліджень (випробувань)

2.1. У разі виявлення скринінговим методом в продуктах тваринного походження залишків ветеринарних препаратів або забруднювачів, що перевищують максимально-допустимі рівні показників безпечності, обов'язково проводяться дослідження підтверджуючим методом на підтвердження позитивного результату в Державному науково-дослідному інституті з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи/уповноваженій лабораторії. При цьому необхідно враховувати вимоги розділу VIII "Об'єм зразка" Методичних рекомендацій щодо процедур здійснення відбору зразків на виконання Плану державного моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів у живих тваринах і необроблених харчових продуктах тваринного походження, затверджених наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 9 лютого 2017 року № 7 (із змінами) (далі - Методичні рекомендації щодо процедур здійснення відбору зразків).

2.2. Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи/уповноважена лабораторія в одnodенний термін після отримання результатів лабораторних досліджень (випробувань) зобов'язаний в письмовому та електронному вигляді повідомити Держпродспоживслужбу та відповідне Головне управління Держпродспоживслужби в області, що направило зразок на дослідження.

2.3. Головне управління Держпродспоживслужби в області після отримання повідомлення щодо невідповідності встановленим вимогам досліджуваних зразків, протягом 14 днів проводить розслідування та вживає заходи, передбачені пунктами 2.5 – 2.6 цих Методичних рекомендацій, та про результати проведеної роботи інформує Держпродспоживслужбу.

2.4. Розслідування здійснюються без попередження оператора ринку.

2.5. Заходи, які вживаються у випадку невідповідних результатів лабораторних досліджень (випробувань) зразків, відібраних від необроблених харчових продуктів тваринного походження:

необхідно визначити оператора ринку (господарство), звідки походять тварини та вжити заходи, передбачені пунктом 2.6 цих Методичних рекомендацій;

якщо господарство походження тварин знаходиться в іншій області, необхідно письмово повідомити Держпродспоживслужбу та відповідний територіальний орган Держпродспоживслужби щодо необхідності подальших дій (розслідування);

в найкоротший термін письмово інформуються оператори ринку, які отримали продукти, що не відповідають вимогам, для вжиття відповідних заходів.

2.6. Заходи, які вживаються у випадку невідповідних результатів лабораторних досліджень (випробувань) зразків, відібраних від живих тварин:

забороняється використовувати для виробництва харчових продуктів тваринного походження і кормів, відповідних тварин, а також здійснювати їх переміщення до отримання відповідних результатів лабораторних досліджень (випробувань);

забороняється вводити в обіг необроблені харчові продукти тваринного походження, невідповідність яких було виявлено.

2.7. У разі отримання невідповідних результатів лабораторних досліджень (випробувань), відшкодування вартості лабораторних досліджень (випробувань) наступних партій, здійснюється оператором ринку відповідно до законодавства.

2.8. Харчові продукти тваринного походження, що містять залишки ветеринарних препаратів та забруднюючі речовини, які перевищують максимально допустимий рівень, використовують відповідно до Закону України "Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною".

2.9. Оператори ринку в разі порушення вимог законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів в межах діяльності, яку вони здійснюють, несуть відповідальність відповідно до законів України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" та "Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові

продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин".

3. Порядок дій на фермі

3.1. Державні інспектори ветеринарної медицини головних управлінь Держпродспоживслужби в областях та/або районах проводять розслідування на фермі, якщо:

отримано невідповідні результати лабораторних досліджень (випробувань) зразків, відібраних згідно з Планом державного моніторингу;

виявлено заборонені речовини або існує підозра щодо їх застосування;

не дотримано періодів виведення (каренції) ветеринарного препарату відповідно до вимог листівки-вкладки (інструкції про застосування).

3.2. При проведенні розслідування враховується інформація щодо:

ідентифікації тварин;

стану здоров'я тварин;

ведення журналів обліку ветеринарних препаратів;

ведення амбулаторного журналу (записи щодо лікування тварин із зазначенням застосованої дози у мл або інших одиницях);

дотримання періодів виведення (каренції) ветеринарного препарату;

умов зберігання ветеринарних препаратів;

поводження з молоком, отриманим від тварин, які знаходились на лікуванні та в період виведення (каренції), наявність актів утилізації;

тварин, що пройшли лікування (тварини повинні бути чітко визначені та позначені у спосіб, обраний оператором ринку);

використання кормів, в тому числі профілактичних та лікувальних;

можливості перехресного забруднення кормів (недопущення забрудненого корму до годівлі тварин);

копії експертних висновків результатів лабораторних випробувань відібраних зразків під час проведення розслідування;

подальшого поведження з продуктами, в яких виявили перевищення максимально допустимого рівня;

пояснення у виробника щодо ймовірних причин потрапляння залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів у необроблені продукти тваринного походження та корми тощо.

3.3. Якщо під час проведення розслідування за оцінкою державного інспектора існує підозра, що джерелом забруднення є корм в господарствах (на фермах), де вирощують, утримують або відгодовують тварин; або в господарствах (на фермах), з яких тварини походять або з яких їх було відправлено, необхідно здійснити відбір зразків питної води та кормів, або, у випадку об'єктів аквакультури, води, з якої їх було виловлено.

При цьому необхідно з'ясувати інформацію щодо виробника корму.

3.4. Якщо під час розслідування в господарстві (на фермі) виявлено застосування незареєстрованих або заборонених речовин, державний інспектор повинен здійснити клінічний огляд відповідних тварин та відібрати зразки від усіх тварин, щодо яких існує підозра (матрицю зразка слід відбирати відповідно до Плану державного моніторингу), з врахуванням вимог розділу VI "Відбір зразків у зв'язку з підозрою" Методичних рекомендацій щодо процедур здійснення відбору зразків. Якщо підозра стосується застосування конкретної речовини, в супровідному листі слід зазначити назву такої речовини.

3.5. Якщо провести відбір зразків від усіх тварин неможливо, тоді відбирають репрезентативний зразок, як передбачено розділом VII "Відбір репрезентативних зразків" Методичних рекомендацій щодо процедур здійснення відбору зразків.

3.6. Тварин, від яких було відібрано зразки, необхідно позначити таким чином, щоб їх можна було легко ідентифікувати (пофарбувати вушну бирку в червоний колір, повісити добре помітну стрічку або іншим надійним способом).

3.7. Протягом періоду проведення лабораторних досліджень (випробувань) тварини з відповідного господарства (ферми) не можуть залишати ферму походження або передаватися іншій особі, за винятком випадків, коли це здійснюється під державним контролем.

3.8. Якщо за результатами дослідження зразків, відібраних від тварин щодо яких існує підозра, не було виявлено залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів, власника тварин або продуктів повідомляють про це в письмовій формі у період, що не перевищує п'яти робочих днів.

3.9. Якщо половина або більше зразків, відбір яких здійснювався, як репрезентативних, не відповідають вимогам, фермер може визначитись стосовно дослідження усіх тварин або лише тих, до яких існує підозра; або направити на забій таких тварин з подальшим поводження відповідно до Закону України "Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною".

3.10. Якщо за результатами лабораторних досліджень (випробувань) виявлено залишки ветеринарних препаратів та забруднювачів, тоді з такими продуктами тваринного походження поводяться відповідно до статті 15 Закону України "Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною".

4. Порядок дій в залежності від виявленої речовини

4.1. До гормонально активних речовин відносять синтетичні гормонально активні речовини, такі як стильбени та їх похідні (A1), тіреостатики (A2) та синтетичні стероїди (A3), лактони резорцилової кислоти (A4), які можуть використовуватися для цілей прискорення росту, проте їх наявність в організмах тварин і продуктах тваринного походження може бути також пов'язана зі споживанням корму, зараженого грибок роду *Fusarium*.

Згідно з даними референс-лабораторії Європейського Союзу у великої рогатої худоби, яку годують хрестоцвітими рослинами, може бути виявлений тіоурацил (речовина групи А2) у низькій концентрації, але існують наукові підтвердження того, що у разі перевищення концентрації на рівні 10 мкг/л цієї речовини в сечі, таке забруднення не може бути пов'язане з природним джерелом.

4.2. З метою виявлення речовин групи А, відбір зразків здійснюється від молодих тварин на відгодівлі, щоб вірогідність виявлення гормонально активних речовин була вищою.

4.3. Для речовин групи А: при підтвердженні позитивного результату лабораторного дослідження (випробування) в Державному науково-дослідному інституті з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи за допомогою підтверджуючого методу, а також якщо під час розслідування підтверджено факт незаконної обробки чи використання незареєстрованих або заборонених речовин, або при наявності підстав для підозри в їх використанні в господарстві (фермі) вводяться обмеження терміном на 10 днів з моменту повідомлення власника продукції та/або тварин про виявлення вищезазначених порушень.

При закінченні обмеження здійснюється контрольний відбір зразків та знімається обмеження з господарства (ферми) за умови вжиття всіх заходів та отримання негативних результатів дослідження, які проводяться в Державному науково-дослідному інституті з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи.

Крім того, при реалізації тварин чи продуктів тваринного походження із вказаного господарства (ферми) проводяться дослідження на залишки речовин, які були виявлені, до отримання відповідного результату лабораторних досліджень (випробувань).

Продукти тваринного походження та корми, в яких виявили речовини групи А підлягають знищенню.

Забруднене молоко необхідно утилізувати або злити в гноєсховище. Таке молоко забороняється використовувати для виробництва харчових продуктів або кормів. На молочно-товарній фермі повинні зберігатися відповідні записи щодо утилізації забрудненого молока.

4.4. Для речовин групи В: при підтвердженні невідповідного результату лабораторного дослідження (випробування) в Державному науково-дослідному інституті з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи/уповноваженій лабораторії за допомогою підтверджуючого методу, за господарством (фермою) посилюється контроль.

При переміщенні тварин, реалізації продуктів тваринного походження здійснюється відбір зразків для дослідження на залишки ветеринарних препаратів та забруднювачів, які були виявлені, до отримання відповідного результату лабораторного дослідження (випробування).

З продуктами тваринного походження та кормами, в яких виявили речовини групи В поводяться відповідно до пункту 2.8 цих Методичних рекомендацій.

4.5. Якщо під час розслідування з'ясується, що застосовувалися зареєстровані речовини, але не було дотримано вимог належного використання, державний інспектор здійснює заходи відповідно до пункту 2.6 та 2.9 цих Методичних рекомендацій.

4.6. У разі перевищення допустимих рівнів речовин групи В3 під час розслідування на господарстві (фермі) слід взяти до уваги відповідну інформацію:

місцеві умови навколишнього середовища (забрудненість ґрунту, води, повітря);

вік тварини;

тип корму та якість питної води;

умови випасання (автошляхи, сміттєзвалища, відходи, заводи тощо) тощо.

4.7. У разі системних порушень оператором ринку вимог щодо максимальних допустимих рівнів залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів, відбір зразків здійснюється у зв'язку з підозрою до моменту реалізації. Такі тварини та продукти тваринного походження не переробляють, а зберігають (витрати покладаються на власника тварин або особу, що відповідає за тварин) до отримання результатів лабораторних досліджень (випробувань).

5. Інші заходи, що вживаються у випадку отримання невідповідних результатів досліджень (випробувань)

5.1. Перевірки виробників і постачальників ветеринарних препаратів здійснюються з метою підтвердження, що всі ветеринарні препарати на ринку зареєстровані, отримані з відповідних підприємств та мають необхідну супровідну документацію. Всі ветеринарні препарати повинні бути марковані відповідно до законодавства, а також мати листівки-вкладки (інструкції про застосування).

5.2. Перевірки виробників лікувальних кормів здійснюються з метою підтвердження, що виробники лікувальних кормів мають належні приміщення, обладнання та умови зберігання лікувальних кормів, а також забезпечують самоконтроль, що тільки зареєстровані лікувальні премікси використовуються для виробництва лікувального корму та може бути гарантована гомогенність і стабільність кінцевого продукту та, що перенесення фармакологічно активних речовин контролюється.

Державний інспектор також повинен пересвідчитися, що лікувальні (премікси) корми використовуються (в частині дозування) відповідно до листівки-вкладки (інструкції про застосування), а також, що корми, призначені для використання у виробництві лікувальних кормів, не містять таких самих речовин, що і речовини, які використовуються як діючі в лікувальному

преміксі. Крім того, необхідно перевірити записи про виробництво кормів, лікувальних кормів та простежуваність.